

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 18.12.2012
COM(2012) 771 final

**ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНТИТЕ**

относно прилагането на

Инструмента за сътрудничество в областта на ядрената безопасност

Втори доклад — годишни програми за действие за 2010 г. и 2011 г.

{SWD(2012) 436 final}

СЪДЪРЖАНИЕ

1.	ВЪВЕДЕНИЕ.....	4
2.	ПРИЛАГАНЕ НА ИСОЯБ ОТ БЕНЕФИЦИЕРА.....	6
3.	ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ГОДИШНИТЕ ПРОГРАМИ ЗА ДЕЙСТВИЕ В ЦИФРИ....	8
4.	ЗАКЛЮЧЕНИЯ.....	12

РЕЗЮМЕ

Този доклад и придружаващия го документ се отнасят до всички годишни програми за действие (ГПД) на Инструмента за сътрудничество в областта на ядрената безопасност (ИСОЯБ) от 2007 г. насам, които все още продължават през 2010 г. и 2011 г. В него се описват и изменението по отношение на ГПД 2010 и 2011.

Инструментът за сътрудничество в областта на ядрената безопасност (ИСОЯБ) за периода 2007 — 2013 г. влезе в сила на 1 януари 2007 г. Основната му цел е да спомага в целия свят за насърчаването на ядрената безопасност на високо равнище, защитата от радиация и прилагането на ефикасни и ефективни гаранции за ядрените материали в държави извън ЕС.

През 2010 г. и 2011 г. с програмата за ИСОЯБ бе продължено сътрудничеството в областта на ядрената безопасност, започнато с държавите от бившия Съветски съюз в рамките на програмата „ТАСИС“ (Техническа помощ за Общността на независимите държави, вж. член 18 от доклада за 2007 — 2009 г.)¹, но географският му обхват бе разширен, така че да добие световно измерение. Индикативната програма за периода 2010 — 2011 г. и годишните програми за действие (ГПД) за съответните години бяха приети от Комисията, като се взе предвид становището на Комитета по ИСОЯБ.

През периода 2010 — 2011 г. ИСОЯБ целеше главно да укрепи регуляторните органи в държавите бенефициери, да популяризира ефективната култура на ядрена безопасност на всички равнища, както и да подобри безопасното и отговорното управление на отработеното гориво иadioактивните отпадъци.

Сътрудничеството в областта на ядрената безопасност постепенно се преориентира към по-активно участие на регуляторните органи от трети държави в областта на ядрената енергия, както и към управлението наadioактивни отпадъци и възстановяването на замърсени зони. В това отношение трябва да бъдат подчертани постоянните усилия за възстановяването на бивши обекти за добив и обработка на уран в Централна Азия.

След аварията в АЕЦ „Фукушима-Даичи“ Комисията приканни държавите, обхванати от политиката на ЕС за съседство, да участват в обсъжданията за разширяването на широкообхватните оценки на риска и безопасността („стрес тестове“) на атомни електроцентрали в експлоатация, включително партньорски анализ на националните доклади, тъй като беше счетено, че някои от тези държави могат да се възползват, в рамките на ИСОЯБ, от сътрудничество с Комисията при осъществяване на тази задача. Украйна реши да следва графика за стрес тестовете в рамките на Европейския съюз, без да иска за това помош по ИСОЯБ. Армения поиска техническа подкрепа за провеждане на тестовете, която беше включена в ГПД на ИСОЯБ за 2011 г., част II.

В доклада по-долу са представени основните събития в сътрудничеството в областта на ядрената безопасност и предоставената по ИСОЯБ помощ за периода 2010—2011 г. Допълнителни подробности относно проектите по програмите за действие от 2007 г. до 2011 г. са представени в работния документ на службите на Комисията, придружаващ настоящия доклад.

¹ Доклад на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите относно прилагането на Инструмента за сътрудничество в областта на ядрената безопасност — Първи доклад — Годишни програми за действие за 2007, 2008 и 2009 г.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият доклад е представен пред Европейския парламент и Съвета и е адресиран до Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите на Европейския съюз в съответствие със задълженията за докладване по член 18 от Регламент (Евратом) № 300/2007 на Съвета от 19 февруари 2007 г. за създаване на Инструмент за сътрудничество в областта на ядрената безопасност², наричан понататък Регламентът за ИСОЯБ.

С цел да се отговори на опасенията във връзка с безопасността вследствие на аварията в Чернобил през 1991 г. Комисията даде ход на частта на програмата „ТАСИС“, отнасяща се до ядрената безопасност. Между 1991 г. и 2006 г. за проекти в областта на ядрената безопасност бяха заделени над 1,3 млрд. EUR.

От 2007 г. дейностите на ЕС по подпомагане и сътрудничество в областта на ядрената безопасност продължиха в рамките на Инструмента за сътрудничество в областта на ядрената безопасност (ИСОЯБ)³. С ИСОЯБ бяха въведени редица промени в сравнение с програмата за ядрена безопасност в рамките на „ТАСИС“, които заслужават да бъдат отбелязани.

Първо, географският обхват вече не е ограничен до държавите от бившия Съветски съюз. Той се прилага по отношение на *трети държави* в целия свят. Това дава възможност натрупаният от Комисията опит в рамките на програма „ТАСИС“⁴ да бъде използван и на други места, за да се отговори на нуждите на държавите с бързо развиваща се икономика, както и на държавите, които разполагат с установени програми за ядрена енергия и имат нужда да подобрят ядрената си безопасност, по-специално държавите с бързо разрастващи се ядрени програми. През 2008 г. Комисията обяви своята обща стратегия в съобщение до Съвета и Европейския парламент⁵.

С оглед на потенциалните нужди от световно сътрудничество в областта на ядрената безопасност Съветът на ЕС предложи набор от критерии, които да бъдат спазвани при разглеждането на проекти с нови държави⁶. Комисията взе предвид тези критерии в

² В разпоредбите на член 18 от Регламента за ИСОЯБ се изисква „Комисията (да) разглежда постигнатия напредък при прилагането на мерките, предприети съгласно настоящия регламент, и (да) представя пред Европейския парламент и пред Съвета годишен доклад за реализирането на помощта. Докладът също така е адресиран до Икономическия и социален комитет и до Комитета на регионите. Докладът съдържа информация за предходната година относно финансираните мерки, резултатите от наблюдението, оценяването и изпълнението на бюджетните ангажименти и плащанията по страни, региони и браншове на сътрудничество“.

³ Регламент (Евратом) № 300/2007 на Съвета от 19 февруари 2007 г. за създаване на Инструмент за сътрудничество в областта на ядрената безопасност (OB L 81, 22.3.2007 г., стр. 1).

⁴ „ТАСИС“ (Техническа помощ за Общността на независимите държави) е програма на Европейската комисия за подпомагане на 12 държави от Източна Европа и Централна Азия (Азербайджан, Армения, Беларус, Грузия, Казахстан, Киргизстан, Молдова, Руската федерация, Таджикистан, Туркменистан, Узбекистан и Украйна) и на Монголия при прехода им към демократични пазарни икономики.

⁵ Вж. съобщението, озаглавено „Отговор на международното предизвикателство на ядрената безопасност и сигурност“ (COM(2008) 312 окончателен, 22 май 2008 г.).

⁶ Заключения на Съвета относно помощта за трети държави в областта на ядрената безопасност и сигурност, 9 декември 2008 г.,

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/trans/104601.pdf

преразгледаната си стратегия за ИСОЯБ за периода 2010—2013 г.⁷, която включва и географски приоритети.

Второ, програма „ТАСИС“ беше съсредоточена върху *помощта* за ядрена безопасност, включваща в много случаи предоставяне на оборудване („материална помощ“), докато целта на ИСОЯБ е засиленото *сътрудничество* с оглед на подобряването на ядрената безопасност, като на предоставянето на оборудване се отделя много по-малко или никакво внимание („нематериална помощ“). Партньорите се настърчават също така да играят по-централна роля при определянето, управлението и изпълнението на програмата и проектите.

Комисията ще продължи да настърчава условия за съфинансиране, при които партньорските организации участват основно с предоставяне на помощ в натура (персонал) и консумативи или труд (допълнителни проучвания, строителни работи), въз основа на предварително одобрени подробни планове за финансиране.

Трето, вследствие на разширяването на географския обхват на ИСОЯБ в сравнение с „ТАСИС“ нарасна нуждата от международно сътрудничество и координиране на действията с други донори и Международната агенция за атомна енергия (МААЕ).

В настоящия доклад се предоставя информация относно годишните програми за действие (ГПД) за 2010 г. и 2011 г., включително проекти, одобрени до края на 2011 г., и техния етап на изпълнение до средата на 2012 г. Проекти, предвидени в рамките на тези ГПД, за които все още не е започнала процедура за възлагане, не са посочени.

С изключение на Руската федерация и Бразилия, междувременно бяха преодолени повечето от първоначалните трудности, срещнати в етапа на преход от „ТАСИС“ към ИСОЯБ, които се дължат предимно на забавянето от страна на партньорските държави при подписването на споразуменията за финансиране в новия формат.

⁷

Преразгледана стратегия за програмите на Общността за сътрудничество в областта на ядрената безопасност за периода 2010—2013 г. (C(2009) 0922).

2. ПРИЛАГАНЕ НА ИСОЯБ ОТ БЕНЕФИЦИЕРА

В **Украйна** ИСОЯБ продължи да осигурява целева подкрепа на регулятора в областта на ядрената енергия и на оператора на АЕЦ за подобряване на ядрената безопасност. Той продължи също така да предоставя помощ за управлението на радиоактивни отпадъци и контрола на ядрената безопасност като цяло. Украйна остава основният бенефициер на програмата за ИСОЯБ. Фондът за изграждане на защитен саркофаг в Чернобил (ФЗСЧ) получи допълнителни средства през 2010 г. и 2011 г., за да бъде завършен новият защитен саркофаг до 2015 г.

В **Руската федерация** започнатите по програма „ТАСИС“ проекти бяха продължени в рамките на ИСОЯБ, но не бе възможно да бъдат стартирани нови проекти, тъй като все още не бе договорена подходяща рамка за сътрудничество. Продължиха да се обсъждат възможностите за възстановяване на дейностите по сътрудничеството с ограничен обхват, но без резултат.

В **Армения** беше дадено начало на важни проекти за разрешаването на неотложни въпроси относно безопасността на атомната електроцентрала в Медзамор, докато тя е в експлоатация. Въпреки това Комисията продължи да поддържа позицията, че централата не може да бъде модернизирана съгласно съвременните стандарти за ядрена безопасност и поради тази причина следва да бъде закрита и изведена от експлоатация във възможно най-кратък срок. В рамките на тези проекти бе проведено обучение на персонала, бе оказана помощ на регуляторния орган в областта на ядрената енергия и бе разработена стратегия за управление на радиоактивните отпадъци с оглед на бъдещо извеждане на АЕЦ от експлоатация.

В **Беларус и Грузия** сътрудничеството продължи с относително малки проекти за подкрепа на регуляторните органи в областта на ядрената енергия и на двете държави, както и с проекти за управление на радиоактивните отпадъци в Грузия. Що се отнася до Беларус бяха проведени дискусии за задълбочаване на сътрудничеството с регуляторния орган с цел да се подобрят възможностите му в очакване на изграждането на атомна електроцентрала в страната.

Беше одобрен регионален проект, имащ за цел създаването на законодателна и регуляторна рамка за възстановяване на бивши обекти за добив на уран в Централна Азия. Проектите за сътрудничество с **Киргизстан**, **Таджикистан** и **Узбекистан** са насочени към възстановяването на различни бивши обекти за добив на уран, освен това е налице и проект за сътрудничество с **Монголия**, предназначен за създаването на регуляторна рамка за урановите мини, преработката на уран и обучението в тази област.

В обхвата на програмата бяха включени следните нови държави от три региона:

Държави, попадащи в обхвата на **европейската политика за съседство**: проектите за сътрудничество по ИСОЯБ осигуриха подкрепа за регуляторните органи в областта на ядрената енергия; в **Египет**, **Йордания** и **Мароко** бе дадено начало на проекти за изграждане на капацитет. Въпреки това политическите събития (Арабската пролет), наред с другото, забавиха този процес. В **Ирак** започна проект за изграждане на капацитет за извеждане от експлоатация, управление на обекти и на радиоактивни отпадъци (в рамките на Инструмента за стабилност). Тази дейност ще бъде разширена,

както е предвидено в ГПД 2011, чрез проект за осигуряване на безопасно погребване на радиоактивните отпадъци от различни изведени от експлоатация ядрени инсталации.

Югоизточна Азия: Проекти за подкрепа на регуляторните органи бяха одобрени за **Филипините** (все още не е започнал) и **Виетнам** (проектът започна в средата на 2012 г.). Предложеният проект за Малайзия беше отложен за ГПД 2012.

Латинска Америка: В **Бразилия** започнаха проекти с регуляторния орган в областта на ядрената безопасност и оператора по ГПД 2009 и 2010 (ГПД 2010 — част II, споразумението за финансиране на проекта на оператора в областта на ядрената енергия не беше подписано от бразилските органи до края на 2011 г., както се изискваше, поради което проектът трябваше да бъде отменен). Бяха установени контакти и с **Мексико** и **Аржентина**, като първите посещения бяха извършени през 2010 г. За Мексико беше одобрен проект за подкрепа на регуляторния орган в областта на ядрената енергия, както и проект за разработване на политика и стратегия за управление на отработеното гориво и радиоактивните отпадъци съгласно ГПД 2010, които започнаха през 2012 г. При все това досега все още не е постигнато споразумение относно възможностите за сътрудничество с Аржентина в областта на ядрената безопасност.

Китай: По ГПД 2011 беше одобрен проект за сътрудничество с китайския национален регуляторен орган в областта на ядрената енергия и неговия ОПС. Той е предназначен за укрепването на регуляторния режим за ядрена безопасност в Китай в съответствие с международно признатите стандарти и най-добрите практики, за повишаване на готовността на Китай за сериозни аварии, както и за да му се помогне в изготвянето на стратегия за управление на радиоактивни отпадъци и отработено ядрено гориво.

Сътрудничеството с Международната агенция за атомна енергия (МААЕ) беше разширено, за да подкрепи тематичните технически дейности на национално или регионално равнище. Целта на този проект беше по-нататъшното подобреие на културата на безопасност, изграждането на капацитет на регуляторните органи, управлението на отпадъците, безопасността на изследователските реактори и сейзмичната безопасност.

Предоставена бе значителна финансова помощ на **Фонда за изграждане на защитен саркофаг в Чернобил и на Сметката за ядрена безопасност**, управлявани от ЕБРР от името на държавите донори. Приключи дейността по стабилизирането на съществуващия защитен саркофаг на четвърти реактор на атомната електроцентрала в Чернобил. Проектирането на новия защитен саркофаг, както и подготовката на обекта за неговото монтиране почти приключи през отчетния период. На конференцията на донорите в Киев през април 2011 г., която съвпадна с възпоменанията на 25-годишнината от катастрофата в Чернобил, бяха обещани 740 млн. EUR, необходими за завършване на проекта. Основните проекти продължиха да напредват в съответствие с разходите и графика, одобрени през 2010 г., като завършването им е предвидено за октомври 2015 г.⁸

⁸

През отчетния период все още бяха в ход проекти за ядрена безопасност в рамките на „ТАСИС“, свързани с управлението на радиоактивните отпадъци, в чернобилската АЕЦ.

3. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ГОДИШНИТЕ ПРОГРАМИ ЗА ДЕЙСТВИЕ В ЦИФРИ

Регламентът за ИСОЯБ беше приет на 19 февруари 2007 г. Стратегията за 2007 — 2013 г. и първата индикативна програма за 2007 — 2009 г.⁹ бяха приети от Комисията на 8 август 2007 г. Индикативната програма за 2010 — 2011 г. беше одобрена и приета през 2009 г.¹⁰

Поради времето, необходимото за приемане на програмите за действие на годишна основа, и дългия срок за одобряване от държавите партньори, изпълнението на повечето проекти по ИСОЯБ започна едва през 2009 г., а изпълнението на повечето проекти по ГПД 2010 и 2011 се очаква да започне през 2012 г.

Годишна програма за действие за 2010 г. (ГПД 2010)

Отпуснати средства

ГПД 2010 г. се състоише от две части:

- Част I — 7,7 млн. EUR¹¹
- Част II — 61,627 млн. EUR¹²

Изпълнение — основни резултати към средата на 2012 г.

Всички споразуменията за финансиране на проекти по ГПД 2010 — част II, бяха подписани с изключение на този за бразилския оператор (Бразилия не сключи финансовото споразумение до края на 2011 г. и съответният проект беше отменен). За проектите по ГПД 2010 — част I, не се изискват споразумения за финансиране¹³.

Съгласно ГПД 2010 досега са подписани договори с Йордания (беше склучен договор за проект на стойност 1,2 млн. EUR за предоставяне на помощ във връзка с разработването и укрепването на капацитета на регуляторния орган на Йордания в областта на ядрената енергия) и Мексико (бяха склучени договори за 2 проекта на стойност около 3 млн. EUR за сътрудничество с регуляторния орган на Мексико и за сътрудничество в областта на изготвянето на политика и на стратегия за управлението на отработено ядрено гориво и радиоактивни отпадъци в Мексико). Освен това бяха подписани договори за „многонационални“ проекти (три проекта на стойност 3,475 млн. EUR за създаване на мрежи за разширяване на комуникацията и системи за обучение в областта на управлението на радиоактивните отпадъци, както и няколко дейности за обучение и наставничество за експерти на регуляторни органи и ОПС) и „мулти-МААЕ“ проекти (отпуснати бяха 4 млн. EUR за подпомагане на проекти на МААЕ, управлявани от служби за техническо сътрудничество и безопасност на ядрените инсталации).

⁹ Решение C/2007/3758 на Комисията от 1.8.2007 г.

¹⁰ Решение C/2009/9820 на Комисията от 8.12.2009 г.

¹¹ Решение C(2010)4283 на Комисията от 29.6.2010 г.

¹² Решение C(2010)8265 на Комисията от 29.11.2010 г.

¹³ За проектите по ГПД 2010 и 2011 — част I, не се изисква(ше) споразумение за финансиране, тъй като те обикновено се управляват с преки плащания например на международни организации. Вместо това тези плащания изискват споразумение за финансово участие.

През декември 2010 г. бяха платени 17 млн. EUR на Фонда за изграждане на защитен саркофаг в Чернобил в очакване на четвъртата помош от страна на Комисията, която трябваше да бъде предоставена през 2011 г.

Годишна програма за действие за 2011 г. (ГПД 2011)

Отпуснати средства

ГПД 2011 също се състоише от две части:

- Част I — 38,7 млн. EUR¹⁴
- Част II — 35,9 млн. EUR¹⁵

Изпълнение — основни резултати към средата на -2012 г.

Споразуменията за финансиране на проекти по ГПД 2011 — Част II, бяха в процес на изготвяне или предаване на държавите партньори. Необходимо е тези споразумения да бъдат подписани преди края на 2012 г. За проектите по ГПД 2011 — част I, не се изискват споразумения за финансиране.

По ГПД 2011 беше подписан договор за оказване на подкрепа на оператора при изпълнението на „стрес тестовете“ в арменската атомна електроцентrale. Втори договор беше подписан, за да се помогне на арменския регуляторен орган в областта на ядрената енергия да анализира доклада за самооценка, изготвен от оператора. Тези проекти за техническа подкрепа в размер на около 1,8 млн. EUR бяха в процес на подготовка за изпълнение. Следва да се обрне внимание на факта, че арменското правителство прие да участва в цялостна оценка на риска и безопасността („стрес тестове“), започната от ЕС, към която се присъединиха и съседни държави.

През април 2011 г. по време на конференцията на донорите в Киев Комисията обеща 122 млн. EUR в рамките на подкрепата на ЕС за двата фонда за Чернобил — „Фонд за изграждане на защитен саркофаг в Чернобил“ и „Сметка за ядрена безопасност“. На конференцията на донорите бяха събрани общо 740 млн. EUR — сумата, която беше необходима за завършване на проекта според оценките на разходите и графика, съгласувани през 2010 г. През периода, обхванат от настоящия доклад, проектите за Чернобил продължиха да напредват в съответствие със съгласуваните разходи и графика и се очаква да приключат през октомври 2015 г. Третата вноска в размер на 34 млн. EUR беше платена на Фонда за изграждане на защитен саркофаг в Чернобил по ГПД 2011, в съответствие с поетия през 2011 г. ангажимент.

¹⁴ Решение C(2011)5784 на Комисията от 17.08.11 г.

¹⁵ Решение C(2011)9268 на Комисията от 16.12.11 г.

Обобщена таблица

Използване на средствата по програмата за ИСОЯБ (млн. EUR — положение към средата на 2012 г.)

Година	Ангажирани средства ¹⁶	Средства, за които са сключени договори	Изплатени средства
2010	69 327	35 908	22 940
2011	74 608	37 002	34 423

¹⁶

Първични поети задължения = окончателни поети задължения по ГПО 2010 и 2011.

4. ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Настоящият доклад е ограничен по отношение на постиженията и въздействията поради относително ранния етап от изпълнението на програмата за ИСОЯБ. През отчетния период бяха завършени само няколко проекта. Повечето проекти са в процес на подготовка или се изпълняват.

От средата на 2012 г. насам около 50 проекта по ГПД 2007 — 2009 г. и още 30 проекта по ГПД за 2010 г. и 2011 г. са в различни етапи на изпълнение. Няколко от тези проекти са разделени на подпроекти за сключване на индивидуални договори. Документите за сключване на договор са в процес на подготовка за повечето проекти по ГПД 2010 и 2011. Всички тези проекти са в пълно съответствие с целите на Регламента за ИСОЯБ.

При подобряването на културата на ядрена безопасност чрез ИСОЯБ се вземат предвид поуките, извлечени от програмата за ядрена безопасност по „ТАСИС“, като в същото време адекватно се посрещат възникващите нужди в рамките на мандат, който вече не е ограничен до бившия Съветски съюз.

Програмата за ИСОЯБ продължи действията, предприети в рамките на „ТАСИС“, предимно в Източна Европа, но постепенно както географският обхват, така и съдържанието на сътрудничеството бяха разширени. Сътрудничеството с регуляторните органи в областта на ядрената енергия продължи да се развива, докато взаимодействието с операторите намаля, а още по-голямо значение придобиха развитието на отговорното управление на отработеното ядрено гориво и на радиоактивните отпадъци, извеждането от експлоатация и възстановяването на обекти. Вноските във фондовете за Чернобил продължиха да консумират значителна част от годишния бюджет, но те би трябвало да приключат през 2013 г.

Географският обхват на програмата се увеличи постепенно от четири държави през 2007 г. до около 15 държави през 2010 и 2011 г. Продължиха да се проучват възможностите за сътрудничество с други държави. Броят на държавите бенефициери се очаква да достигне 17 с ГПО 2012.

Прилагането на ИСОЯБ през 2010 г. и 2011 г. се счита за добре насочено, одобрените проекти са добре замислени, а след като са възложени (само няколко са възложени до този момент), се развиват добре. След като бъдат успешно изпълнени те ще допринесат значително за подобряването на ядрената безопасност и на културата на ядрената безопасност в държавите бенефициери.

Разочарование представлява преустановяването на сътрудничеството с Руската федерация в рамките на ИСОЯБ в областите на ядреното регулиране, подобряването на оперативната безопасност и установяването на отговорно управление на радиоактивни отпадъци, извеждането от експлоатация и възстановяването на обекти. Предвид въздействието от това сътрудничество върху съседните държави, фактът, че Руската федерация е голям износител на ядрени технологии и взаимните ползи, които биха възникнали в резултат на по-нататъшното сътрудничество между ЕС и Руската федерация, Комисията ще продължи да търси начини за ефективно и взаимно изгодно сътрудничество с Руската федерация на основата на партньорство.